

The impact of teaching interactive style parenting on reducing detrimental factors in parent-adolescent relationships

Khatoon Mallahi¹, Nadereh Sohrabi Shegefti², Siamak Samani³, Sadrollah Khosravi⁴

1. Ph.D Candidate in General Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran. E-mail: Khatoon.malahi1384@yahoo.com

2. Associate Professor, Department of General Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran. E-mail: Sohrabi@iau.ac.ir

3. Associate Professor, Department of Educational Psychology, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran. E-mail: Siamak.samani@iau.ac.ir

4. Assistant Professor, Department of Psychology, Firoozabad Branch, Islamic Azad University, Firoozabad, Iran. E-mail: s.khosravi@iauf.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:

Received 23 December 2023

Received in revised form 21 January 2024

Accepted 24 February 2024

Published Online 21 November 2024

Keywords:

parent-adolescent relationship, teenagers, traumatic factors of parent-adolescent relationships

ABSTRACT

Background: Numerous studies have examined the interaction methods of parents with the psychological functioning of adolescents and have reported positive outcomes from these relationships. However, no study was found that directly investigated the impact of educational programs on parents' interaction styles in reducing harmful factors.

Aims: The present research was conducted to examine the impact of educational interaction style training for parents on reducing harmful factors in parent-adolescent relationships.

Methods: The research method was semi-experimental of the pre-test, and post-test type with a control group. The statistical population included all high school female and male students from districts one and two of Shiraz city in the academic year of 2021-2022. A simple random sampling method selected 60 individuals (30 parents and 30 students) as the sample. The questionnaire on harmful factors in parent-adolescent relationships (Malahi et al., 2023) was used for data collection in the present study.

Results: The findings indicate that there is a significant difference between the groups in terms of variables related to harmful factors in parent-adolescent relationships. This means that the developed protocol has been able to reduce harmful factors in the experimental group compared to the control group, such as the generational gap (0.117); parental perfectionism (0.136); lack of independence for adolescents (0.198); comparison of children (0.237); improper communication with adolescents (0.117); lack of trust in adolescents (0.396); blaming adolescents (0.203); parental unawareness (0.167); unsafe conditions (0.071).

Conclusion: Understanding the effectiveness of interactive style training can guide policymakers in allocating resources and developing targeted programs to support parents and improve family dynamics. Research findings can contribute to the reform and enhancement of interactive-style educational programs, ensuring that they are tailored to the specific needs of parents and adolescents. This evidence-based approach can inform the creation and modification of interventions that aim to strengthen family relationships, potentially leading to more cohesive and supportive home environments for parents and adolescents.

Citation: Mallahi, Kh., Sohrabi Shegefti, N., Samani, S., & Khosravi, S. (2024). The impact of teaching interactive style parenting on reducing detrimental factors in parent-adolescent relationships. *Journal of Psychological Science*, 23(141), 217-231. [10.52547/JPS.23.141.217](https://doi.org/10.52547/JPS.23.141.217)

Journal of Psychological Science, Vol. 23, No. 141, 2024

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.23.141.217](https://doi.org/10.52547/JPS.23.141.217)

✉ **Corresponding Author:** Nadereh Sohrabi Shegefti, Associate Professor, Department of General Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

E-mail: Sohrabi@iau.ac.ir, Tel: (+98) 9176307130

Extended Abstract

Introduction

Parent-adolescent relationships are complex and multifaceted, with a significant impact on the developmental outcomes of young individuals during one of the most crucial periods of personal growth (Branje, 2018). The ability of parents to adopt interaction styles that support psychological well-being in adolescents is an area that has garnered substantial attention within developmental and clinical psychology research. This study situates itself at the intersection of parental educational programs and their potential to modify interaction styles to lessen detrimental factors affecting these pivotal relationships (Branje et al., 2012). Understanding and improving the quality of the interactions between parents and adolescents is of paramount importance. Adolescents form their identity, develop autonomy, and build social skills during this time. These developmental processes can be either nurtured or hindered by the family environment, where parents play a critical role. Examination of parental styles, such as authoritative, authoritarian, permissive, and uninvolved, has highlighted the influential effects of these styles on adolescent behavior, mental health, and academic achievement (Laursen & Collins, 2004). However, literature and practice have predominantly focused on the characterization and outcomes of these relationships rather than the means to effectively alter and improve interaction dynamics. While many studies have emphasized the positive outcomes stemming from a strong and supportive parent-adolescent relationship, few have empirically assessed the direct effects of educational interventions targeting parental interaction styles (Song et al., 2021). This gap suggests a need for research to actively engage with the processes through which parents can be supported in adapting healthier, more productive approaches to interacting with their adolescent children.

The primary aim of this research is to understand whether structured, educational interventions can influence and improve the interaction strategies employed by parents. Given the societal importance of fostering healthy family dynamics, which is central

to the psychological health of adolescents and their families, this study intends to provide actionable insights and guidance for the development of such programs. With the proven premise that positive interaction between parents and adolescents can substantially reduce harmful factors such as generational gaps, parental perfectionism, and miscommunications, the investigation intends to explore the practical implications of its findings on a broader scale. A secondary aim is to assist in formulating policies and resource allocation, augment training curricula, and inculcate evidence-based approaches within the community to benefit familial relationships. The semi-experimental design chosen for this research will allow for an in-depth examination of the cause-and-effect relationship between the educational program and changes in parental interaction styles. By using a pre-test and post-test framework with a control group, the study will provide robust data on the efficacy of the intervention. As the study takes place in the culturally rich city of Shiraz, it will also consider contextual and cultural factors that influence parenting and adolescent experiences in Iran. This study aspires not only to guide local and national policy but also to make a meaningful contribution to the global conversation on the support needed by families in diverse contexts. In conclusion, this research aims to move beyond traditional cross-sectional studies of parent-adolescent interaction and contribute to the field with actionable interventions, potentially reshaping our approach to supporting the psychological development of adolescents through improved parental interactions. The study's extended introduction frames both the aspirations and the methodological rigor of the research, setting the groundwork for a significant contribution to developmental psychology and family studies.

Method

A semi-experimental research design featuring pre-test and post-test assessments with control groups was employed to measure the program's effectiveness. The participants were drawn from the high school student population, encompassing both males and females from districts one and two in the city of Shiraz during the 2021-2022 academic year. Through

simple random sampling, a sample of 60 participants, comprising 30 parents and 30 students, was obtained. Data collection revolved around utilizing a questionnaire developed by Malahi et al. (2023), specifically designed to assess the harmful factors influencing parent-adolescent relationships.

Questionnaire on Harmful Factors in Parent-Child Relationships

This questionnaire was designed and developed by Malahi and colleagues (2023). It consists of 77 items distributed across 22 subscales, which include the generational gap, parental perfectionism, lack of independence for adolescents, comparison of children, lack of freedom of action, improper communication with adolescents, lack of trust in adolescents, blaming adolescents, parental unawareness, unsafe conditions, authoritarian parents, different value systems, parents’ financial conditions, excessive parental involvement, lack of mutual acceptance, specific personality traits of adolescents, overprotection, identity crisis, perceptual distance between parents and adolescents, communication problems, family issues, and mood changes. Responses to the questionnaire items are based on a 5-point Likert scale, ranging from 1 for ‘very little’ to 5 for ‘very much.’

Results

Subsequently, the study proceeds to examine the descriptive indicators in the variables under investigation. The mean of “harmful factors in parent-child relationships” in the experimental and control groups in the pre-test was somewhat the same and above the average of 3. However, the mean of “harmful factors in parent-child relationships” in the post-test of the control and experimental groups has varied significantly. Such that the average of “harmful factors in parent-child relationships” in the experimental group decreased after the educational protocol for interaction style was implemented for parents of female and male students. This reduction was not significantly observed in the control group.

Necessary prerequisites for carrying out covariance analysis were executed; before reporting the analysis outcome, the test presuppositions including adherence to the normal distribution of independent

variables, correlation among dependent variables in multivariate analyses (Bartlett’s test), sphericity of data using Mauchly’s test, along with homogeneity of covariance using Box’s M test were examined and presented. The examination for the normality assumption according to the Shapiro-Wilk test statistic in the groups at all three stages of the research indicated normality was established in all groups ($P>0.05$). Furthermore, to evaluate the equality of error variances, Levene’s test was utilized, and the results demonstrated that the assumption of equal error variances for the scores was valid in both the pre-test and post-test stages.

Table 1. Results of covariance analysis of the overall difference of the groups in the post-test of the dependent variables

Test	Value	F	df	Error df	p
Pilay effect	1.151	2.28	44	74	<0.001
Wilks Lambda	0.165	2.289	44	72	<0.001
Hoteling effect	3.125	2.494	44	70	<0.001
The largest root	2.302	3.872	22	37	<0.001

Table number (1) indicates that all tests suggest a significant intergroup difference. This means that at least for one of the variables compared, there is a significant difference between the two groups. According to the analysis conducted and the results obtained in Table 1, the assumption of the significance test of the multivariate analysis of variance in the research variables has been met. In such a way that considering the level obtained from Wilks' Lambda test, which is 0.165, and considering the level of significance which is significant at the 0.001 level, the subscales show significant differences based on group membership. Therefore, it is justifiable to utilize the covariance analysis test subsequently.

The results of the covariance analysis indicate that there is a significant difference between groups regarding the variables related to harmful factors in parent-adolescent relationships. This means that the designed protocol was able to significantly reduce harmful factors (generational gap (0.117); parental perfectionism (0.136); lack of independence for adolescents (0.198); comparison of children (0.237); improper communication with adolescents (0.117); lack of trust in adolescents (0.396); blaming adolescents (0.203); parental unawareness (0.167);

unsafe conditions (0.071); authoritarian parents (0.076); different value systems (0.131); parents' financial conditions (0.118); excessive parental involvement (0.125); lack of mutual acceptance (0.211); identity crisis (0.202); perceptual distance between parents and adolescents (0.139)) in the experimental group compared to the control group. However, the designed protocol did not have a significant effect on lack of freedom of action (0.055); specific personality traits of adolescents (0.027); overprotection (0.034); communication problems (0.048); family problems (0.007); mood changes (0.022) and thus was not able to improve the parent-child relationship in these factors.

Conclusion

The present research aimed to investigate the effect of interaction style education for parents on the reduction of harmful factors in parent-adolescent relationships. The results indicate that there is a significant difference between the groups regarding the variables of harmful factors in parent-adolescent relationships. This means that the developed protocol has succeeded in reducing harmful factors such as generational gap, parental perfectionism, lack of independence for adolescents, comparisons among siblings, improper communication with adolescents, lack of trust in adolescents, blaming adolescents, parental unawareness, unsafe conditions, authoritarian parents, different value systems, financial conditions of parents, excessive parental involvement, lack of mutual acceptance, identity crisis, and perceptual distance between parents and adolescents in the experimental group compared to the control group. However, the protocol did not have a meaningful impact on the lack of freedom of action, specific personality traits of adolescents, overprotection, communication problems, family problems, and mood changes.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is taken from the doctoral thesis of the first author in the field of general psychology in the Faculty of Psychology of Islamic Azad University. In order to maintain the observance of ethical principles in this study, an attempt was made to collect information after obtaining the consent of the participants. Participants were also reassured about the confidentiality of the protection of personal information and the presentation of results without mentioning the names and details of the identity of individuals

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: The first author was the senior author, the second were the supervisors and the third was the advisors.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: I would like to appreciate the supervisor, the advisors, in the study.

تأثیر آموزش سبک تعامل برای والدین بر کاهش عوامل آسیب‌زا در روابط والد و نوجوان

خاتون ملاحی^۱، نادره سهرابی شگفتی^۲، سیامک سامانی^۳، صدراله خسروی^۴

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی عمومی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

۲. دانشیار، گروه روانشناسی عمومی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

۳. دانشیار، گروه روانشناسی تربیتی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

۴. استادیار، گروه روانشناسی، واحد فیروزآباد، دانشگاه آزاد اسلامی، فیروزآباد، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۰۲

بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۰۱

پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۰۵

انتشار برخط: ۱۴۰۳/۰۹/۰۱

کلیدواژه‌ها:

ارتباط والد و نوجوان،

نوجوانان،

عوامل آسیب‌زا روابط والد و

نوجوان

زمینه: در مطالعات متعددی روش‌های تعاملی والدین با عملکردهای روانشناختی نوجوانان مورد بررسی قرار گرفته و نتایج مثبتی از این روابط گزارش شده است. با این حال، مطالعه‌ای به مستقیماً به بررسی تأثیر برنامه‌های آموزش سبک تعاملی والدین بر کاهش عوامل آسیب‌زا پردازد یافت نشد.

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر آموزشی سبک تعامل برای والدین بر کاهش عوامل آسیب‌زا در روابط والد و نوجوان انجام شد.

روش: روش پژوهش نیمه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه گواه بود. جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان دختر و پسر متوسطه دوم، ناحیه یک و دو شهر شیراز در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده تعداد ۶۰ نفر (۳۰ والد و ۳۰ نفر دانش‌آموز) به عنوان نمونه انتخاب شد. در پژوهش حاضر برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه عوامل آسیب‌زای روابط والد و نوجوان (ملاحی و همکاران، ۱۴۰۲) استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد که بین گروه‌ها از نظر متغیرهای عوامل آسیب‌زا روابط والدین و نوجوانان تفاوت معناداری وجود دارد. این به این معناست که پروتکل تدوین شده توانسته است در گروه آزمایش نسبت به گروه گواه، موجب کاهش عوامل آسیب‌زا مانند شکاف نسلی (۰/۱۱۷)؛ کمال‌گرا بودن والدین (۰/۱۳۶)؛ عدم استقلال به نوجوانان (۰/۱۹۸)؛ مقایسه فرزندان (۰/۲۳۷)؛ عدم ارتباط صحیح با نوجوانان (۰/۱۱۷)؛ عدم اعتماد به نوجوانان (۰/۳۹۶)؛ سرزنش نوجوانان (۰/۲۰۳)؛ عدم آگاهی والدین (۰/۱۶۷)؛ شرایط ناایمن (۰/۰۷۱)؛ والدین مستبد (۰/۰۷۶)؛ نظام ارزشی متفاوت (۰/۱۳۱)؛ شرایط مالی والدین (۰/۱۱۸)؛ درگیری بیش از حد والدین (۰/۱۲۵)؛ عدم پذیرش متقابل (۰/۲۱۱)؛ بحران هویت (۰/۲۰۲)؛ فاصله ادراکی والدین و نوجوانان (۰/۱۳۹) گردد.

نتیجه‌گیری: درک اثربخشی آموزش سبک تعامل می‌تواند سیاست‌گذاران را در تخصیص منابع و توسعه برنامه‌های هدفمند برای حمایت از والدین و بهبود پویایی خانواده راهنمایی کند. یافته‌های پژوهشی می‌تواند به اصلاح و بهبود برنامه‌های آموزشی سبک تعاملی کمک کند و اطمینان حاصل کند که آن‌ها متناسب با نیازهای خاص والدین و نوجوانان هستند.

استناد: ملاحی، خاتون؛ سهرابی شگفتی، نادره؛ سامانی، سیامک؛ و خسروی، صدراله (۱۴۰۳). تأثیر آموزش سبک تعامل برای والدین بر کاهش عوامل آسیب‌زا در روابط والد و نوجوان. مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۴۱، ۲۱۷-۲۳۱.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۴۱، ۱۴۰۳. DOI: [10.52547/JPS.23.141.217](https://doi.org/10.52547/JPS.23.141.217)

© نویسنده گان.

✉ نویسنده مسئول: نادره سهرابی شگفتی، دانشیار، گروه روانشناسی عمومی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران. رایانامه: Sohrabi_sh2006@yahoo.com

تلفن: ۰۹۱۷۶۳۰۷۱۳۰

مقدمه

دوران نوجوانی از جمله فعال‌ترین و هیجان‌آورترین اوقات در چرخه زندگی خانوادگی محسوب می‌گردد. چرا که سرشار از فراز و نشیب‌های متعددی است که در خانواده‌های مختلف به صورت گوناگون بروز می‌کند. ممکن است برخی خانواده‌ها در تعیین حد و حدود، تعریف روابط و مراقبت صحیح از هر یک از اعضای خانواده دچار مشکل باشند و برای برخی همه چیز بر وفق مراد باشد (گلاذنیک، ترجمه بهاری و همکاران، ۱۳۹۲). نوجوانان تنها عضو خانواده نیستند که دستخوش تغییرات مهم می‌شوند. خیلی از والدین در چهل سالگی عمر خود هستند و به ارزیابی مجدد زندگی خویش مشغولند. درحالی‌که نوجوانان با آینده‌ای نامتناهی و انتخاب‌های زیاد مواجه هستند، والدین آن‌ها باید به این واقعیت فکر کنند که امکانات‌شان در حال محدود شدن است. فشارهایی که هر یک از دو نسل با آن‌ها مواجه هستند، در جهت مخالف یکدیگر عمل کنند. والدین اغلب نمی‌توانند درک کنند که چرا فرزند نوجوان آن‌ها دوست دارد از فعالیت‌های خانواده فرار کند تا با دوستانش باشد، و نوجوانان نمی‌توانند بفهمند که والدین می‌خواهند اعضای خانواده تا جایی که امکان دارد دور هم باشند، زیرا مرحله مهم زندگی بزرگسال، یعنی پدر و مادری کردن، طولی نمی‌کشد که به پایان می‌رسد. علاوه بر این، والدین و نوجوانان مخصوصاً نوجوانانی که در اوایل این دوره هستند، از نظر سن مناسب برای واگذار کردن مسئولیت‌ها و امتیازها، نظیر کنترل بر پوشاک، درس‌های مدرسه و بیرون رفتن با دوستان اختلاف زیادی دارند. والدین معمولاً می‌گویند نوجوان هنوز برای این نشانه‌های استقلال آمادگی ندارند، در حالی‌که نوجوانان معتقدند این امتیازها خیلی وقت پیش باید به آن‌ها داده می‌شد (برک، ترجمه سید محمدی، ۱۳۹۲).

تغییرات رشدی در روابط والدین و فرزند به بلوغ بیولوژیکی یا شناختی نوجوانان نسبت داده شده است. تصور می‌شود که تغییرات هورمونی مربوط به بلوغ، نوجوانان را به تلاش برای خودمختاری و فردیت از والدین سوق می‌دهد، و منجر به درگیری با والدین می‌شود که به نوجوانان اجازه می‌دهد تا روابط بالغ و برابری خواهانه تشکیل دهند. مدل‌های شناختی حاکی از آن است که تحولات در استدلال انتزاعی نوجوانان، دیدگاه متقابل و برابری خواهانه فزاینده‌ای را نسبت به روابط والدین و فرزند تقویت می‌کند. پیشرفت‌های شناختی نیز ممکن است نوجوانان را وادار کند تا مسائلی را

که تحت صلاحیت والدین در نظر گرفته می‌شد به عنوان تصمیم‌های شخصی درک کنند. این رشد بیولوژیکی و شناختی سازماندهی مجدد رابطه والد-نوجوان را از یک رابطه عمودی تسهیل می‌کند، که در آن والدین از دانش و قدرت اجتماعی بیشتری نسبت به فرزندان خود برخوردار هستند و انتظار می‌رود امنیت و محبت را به سمت یک رابطه افقی‌تر، که مشخصه آن برابر با تعاملات متقارن و متقابل است، فراهم کنند (لارسن و بوکوسکی، ۱۹۹۷؛ برنجه، ۲۰۱۸).

فرآیند تبدیل یک وابستگی عمودی به یک وابستگی افقی‌تر، تعارض ایجاد می‌کند (کالینز و لارسن، ۲۰۰۴). طبق مدل همسویی مجدد انتظار-نقض انتظار، این تضادها به این دلیل به وجود می‌آیند که نوجوانان و والدین در انتظاراتشان در مورد رفتار مناسب، به ویژه زمان انتقال در اختیار، خودمختاری، و مسئولیت‌ها متفاوت هستند (دکوویک و همکاران، ۱۹۹۷؛ لارسن و بوکوسکی، ۱۹۹۷). نوجوانان برای خودمختاری تلاش می‌کنند. و کنترل کمتر والدین را خیلی بیشتر از ایجاد خودتنظیمی - که به عدم تعادل در تغییرات در سیستم عاطفی و قشر جلوی مغز مربوط می‌شود - ترجیح می‌دهند (برنجه، ۲۰۱۸). از آنجایی که بسیاری از والدین آرزوی تعادل قوی‌تری در استقلال و خودتنظیمی در نوجوانان خود دارند، والدین و فرزندان نوجوانان احساس ارتباط کمتری می‌کنند و درگیری‌های بیشتری را تجربه می‌کنند (برنجه و همکاران، ۲۰۱۲). با این حال، این تضادها برای مذاکره مجدد درباره اقتدار والدین و نیازهای روزافزون نوجوانان به خودمختاری مناسب است (کالینز و لارسن، ۲۰۰۴). تصور می‌شود که آن‌ها به نوجوانان کمک می‌کنند خودمختارتر شوند (برنجه، ۲۰۱۸)، و روابط والد-نوجوان را به سمت افقی و متقابل بودن بیشتر، با برابری بیشتر در مبادلات، قدرت، و تصمیم‌گیری دوباره تنظیم کنند. هنگامی که انتظارات در مورد رابطه به شیوه‌ای رضایت‌بخش متقابل مورد مذاکره قرار می‌گیرد و والدین کنترل خود را کاهش می‌دهند، معمولاً تعارض کاهش می‌یابد و والدین و نوجوانان ممکن است صمیمیت را دوباره برقرار کنند. بنابراین، تعارض با والدین نقش مهمی در این تغییرات در کیفیت رابطه والد-فرزند ایفا می‌کند (کالینز و لارسن، ۲۰۰۴).

برخی از تعارضات با والدین را می‌توان به عنوان بخشی عادی از روابط خانوادگی در دوران نوجوانی در نظر گرفت و تصور می‌شود که این تعارضات بر رشد استقلال و فردیت نوجوانان تأثیر می‌گذارد (استینبرگ،

که بین آزمودنی‌های دو گروه (دانش‌آموزان تک والدینی و عادی) در میانگین نمرات این متغیر تفاوت معناداری وجود دارد. اما در سایر متغیرها تفاوت معناداری دیده نمی‌شود. حسن‌نژاد و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی نشان دادند که بین سبک اقتدارگرایانه و کنش‌های اجرایی فرزندان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که بین شیوه‌های فرزندپروری مستبدانه و سهلگیرانه رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. رضایی دهنوی و ابراهیمی (۱۳۹۶) در پژوهشی به این نتایج رسیدند که بین سبک‌های فرزندپروری و سلامت‌روانی همبستگی وجود دارد.

این مطالعه بر شناسایی و تجزیه و تحلیل سبک‌های مختلف تعامل به کار گرفته شده توسط والدین و تأثیرات بالقوه آن‌ها بر کاهش عوامل آسیب‌زا در رابطه والد-نوجوان متمرکز خواهد بود. با بررسی تأثیر آموزشی سبک‌های مختلف تعامل، این پژوهش با هدف ارائه بینش‌های ارزشمندی از رویکردهای مؤثر برای والدین برای تقویت روابط خود با فرزندان نوجوان خود است. یافته‌های این تحقیق به توسعه مداخلات مبتنی بر شواهد و برنامه‌های آموزشی کمک می‌کند که می‌تواند از والدین در اتخاذ سبک‌های تعامل سازنده‌تر و مثبت‌تر حمایت کند و در نهایت منجر به کاهش عوامل آسیب‌زا و بهبود روابط والد-نوجوان شود. بر همین اساس، هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر آموزشی سبک‌های مختلف تعامل با والدین در کاهش عوامل آسیب‌زا در روابط والدین و نوجوانان است. با درک تأثیر سبک‌های تعامل مختلف بر روابط والدین-نوجوان، می‌توان مداخلاتی را برای ترویج تعاملات سالم‌تر و مثبت‌تر بین والدین و فرزندان نوجوان توسعه داد.

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: روش پژوهش نیمه‌آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه بود. جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان دختر و پسر متوسطه دوم، ناحیه یک و دو شهر شیراز در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده تعداد ۶۰ نفر (۳۰ والد و ۳۰ نفر دانش‌آموز) به عنوان نمونه انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش برای کنترل متغیرهای مداخله‌گر عبارت بود از رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش و مشارکت نداشتن در برنامه آموزشی دیگر و نداشتن سابقه اختلالات حاد روانشناختی در دو سال

(۲۰۰۱). با این حال، تعارضات زیاد برای سازگاری روانی اجتماعی و رفاه نوجوانان خطرناک است. نوجوانانی که درگیری بیشتری با والدین خود دارند، مشکلات برونی‌سازی و درونی‌سازی سطوح پایین‌تر از عزت‌نفس، رفاه، و سازگاری با مدرسه؛ و مصرف مکرر مواد بیشتری دارند (برنجه، ۲۰۱۸). کیفیت روابط والدین و نوجوانان نقش مهمی در بهزیستی و رشد کلی نوجوانان دارد. با این حال، بسیاری از روابط والدین و نوجوانان با سطوح بالای تعارض مشخص می‌شوند که می‌تواند منجر به پیامدهای منفی برای هر دو طرف درگیر شود. یکی از عوامل بالقوه‌ای که به این تعارضات کمک می‌کند، سبک تعاملی است که والدین در طول تعامل با فرزندان نوجوان خود اتخاذ کرده‌اند.

در حالی که پژوهش‌های متعددی در مورد سبک‌های فرزندپروری و روابط والدین-نوجوان وجود دارد، مطالعه‌ای که به طور خاص بر تأثیر آموزش سبک تعامل بر کاهش عوامل آسیب‌زا در این روابط متمرکز باشد یافت نشد. سلطان‌محمدی و پورسیدآقای (۱۴۰۲) در تحقیقی به بررسی «سبک‌شناسی پدیدارشناسانه هویت جنسیتی دختران نوجوان در فضای مجازی» پرداختند. این مطالعه از نوع کیفی و با استفاده از روش پدیدارشناسی است و با بهره‌گیری از نمونه‌گیری هدفمند و تحلیل مصاحبه‌های بدون ساختار با دختران ۱۳ تا ۱۸ سال شهر تهران انجام شد. در این پژوهش ۴ مضمون اصلی و ۹ مضمون فرعی و ۵۲ واحد معنایی به دست آمد که مضامین اصلی عبارت بودند از: «تغییرات رفتاری دختران»، «دسترسی به اطلاعات زودهنگام جنسی»، «کاهش اعتماد به نفس»، «اختلال در هویت جنسیتی». با توجه به نتایج بدست آمده از این پژوهش، حضور بیش از ۵ ساعت در روز در شبکه‌های مجازی مانند اینستاگرام باعث آسیب به هویت جنسیتی دختران نوجوان می‌شود. آمره‌ای (۱۴۰۲) در تحقیقی به نشان داد که والدینی که در تعامل مؤثر با فرزندان خود قرار می‌گیرند، قادرند به ایجاد محیطی مشوق و حمایت‌کننده برای دانش‌آموزان خود بپردازند. این تعامل می‌تواند شامل مشارکت در تحصیلات، ارائه راهنمایی و پشتیبانی روانی و انگیزشی باشد. تأثیر تعامل مؤثر والدین با دانش‌آموزان در پیشرفت تحصیلی آن‌ها چندین جنبه را شامل می‌شود. نبی‌پور (۱۴۰۲) در پژوهشی نشان داد که رفتار خانواده و والدین بر جامعه‌پذیری و مسئولیت‌پذیری فرزندان مؤثر است. عزیزی و صداقت (۱۴۰۲) در پژوهشی نشان دادند که اثر گروه تنها بر بهزیستی روانی معنادار می‌باشد؛ بدین معنا

گذشته بود که از طریق خوداظهاری مورد بررسی قرار می‌گرفت. ملاک‌های خروج تخطی از ملاک‌های ورود به پژوهش و همچنین عدم تمایل به ادامه همکاری با پژوهشگران به هردلیلی بود. پس از هماهنگی‌های لازم و دعوت از افراد برای مشارکت در پژوهش، پرسشنامه عوامل آسیب‌زا در روابط والد فرزند اجرا شد و سپس گروه آزمایش در معرض آموزش سبک‌های تعامل به مدت ۵ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای قرار گرفتند و گروه گواه هیچ‌گونه مداخله‌ای دریافت نکرد. در پایان جلسات، مجدداً پرسشنامه به عنوان پس‌آزمون در هر دو گروه اجرا شد. به‌منظور تحلیل داده‌ها از تحلیل کواریانس چندمتغیری در نرم‌افزار Spss استفاده شد.

(ب) ابزار

پرسشنامه عوامل آسیب‌زا در روابط والد و فرزند: این پرسشنامه توسط ملاحی و همکاران (۱۴۰۲) طراحی و تدوین شده است. این پرسشنامه شامل ۷۷ گویه است که در ۲۲ خرده مقیاس قرار گرفته‌اند که شامل شکاف نسلی، کمال‌گرا بودن والدین، عدم استقلال به نوجوانان، مقایسه فرزندان، عدم آزادی عمل، عدم ارتباط صحیح با نوجوانان، عدم اعتماد به نوجوانان، سرزنش نوجوانان، عدم آگاهی والدین، شرایط ناایمن، والدین مستبد، نظام

ارزشی متفاوت شرایط مالی والدین، درگیری بیش از حد والدین، عدم پذیرش متقابل، ویژگی‌های شخصیتی خاص نوجوانان، مراقبت بیش از حد، بحران هویت، فاصله ادراکی والدین و نوجوانان، مشکلات ارتباطی، مشکلات خانوادگی و تغییرات خلقی است. پاسخدهی به سؤالات پرسشنامه بر مبنای طیف لیکرت ۵ درجه‌ای است به‌طوری که برای خیلی کم عدد ۱ و برای خیلی زیاد عدد ۵ اطلاق می‌گردد.

پروتکل آموزشی: در این پژوهش، از پروتکل تدوین شده که بر اساس مصاحبه با صاحب‌نظران به دست آمده است، استفاده شد. این پروتکل در ۴ جلسه، هر روز به مدت تقریبی ۷۰ تا ۹۰ دقیقه به والدین دانش‌آموزان آموزش داده شد. در هر جلسه، ابتدا تکالیف جلسه گذشته مرور و بعد مطالب جدید مطرح می‌شد. در پایان جلسه مطالب، جمع‌بندی و تکلیف جلسه‌ی بعد ارائه می‌شد.

یافته‌ها

در ادامه به بررسی شاخص‌های توصیفی در متغیرهای مورد مطالعه در پژوهش پرداخته شده است.

جدول ۱. سرفصل‌های پروتکل تدوین و اجرا شده

جلسه	اهداف	محتوا	تکلیف
جلسه اول: مهارت‌های والدگری	آشنایی والدین با انواع سبک‌های فرزندپروری، مزایا و معایب هر سبک، راهکارهای اصلاح و بهبود سبک فرزندپروری	سبک‌های فرزندپروری (مقتدرانه، مستبدانه، سهل‌گیرانه)، اثرات هر سبک بر رشد کودک و مهارت‌های ارتباطی مؤثر والد-فرزند، مدیریت رفتار کودکان با روش‌های مثبت، ایجاد انگیزه و خودباوری مثبت در کودکان	ارزشیابی: پیش‌آزمون و پس‌آزمون، تکمیل پرسشنامه
جلسه دوم: آموزش مهارت‌های زندگی	توضیح اهمیت آموزش مهارت‌های زندگی به والدین و تأثیر آن بر سلامت و تربیت بیان اهداف کلی و جزئی دوره آموزشی	مهارت‌های ارتباطی مؤثر (گوش دادن فعال، همدلی، حل مسالمت‌آمیز تعارضات) مهارت‌های حل مسئله و تصمیم‌گیری مهارت‌های مدیریت استرس و هیجانات مهارت‌های خودآگاهی و خودکنترلی مهارت‌های اعتمادبه‌نفس و عزت نفس مهارت‌های اجتماعی و گروهی	ارزشیابی: مشاهده رفتار و مصاحبه ارزیابی میزان یادگیری مهارت‌ها
جلسه سوم: آموزش مهارت‌های خودشناسی و مراحل رشد	معرفی مفهوم خودشناسی و ابعاد آن (خودآگاهی، خودپنداره، خودکارآمدی و...) تکنیک‌های خودشناسی مانند خودارزیابی و خودبازبینی	سخنرانی، بحث گروهی، بارش فکری، بازی نقش، شبیه‌سازی موقعیت‌ها تمرین‌های عملی و الگوسازی، تکالیف خانگی و بازخورد	آزمون دانش و نگرش تکالیف خانگی و بازخورد
نوجوانان به والدین		معرفی مراحل رشد جسمی، شناختی، عاطفی و اجتماعی نوجوانان شایع‌ترین چالش‌ها و مشکلات نوجوانان در هر مرحله	
		روش‌های آموزشی:	

جلسه	اهداف	محتوا	تکلیف
جلسه چهارم: آموزش هوش هیجانی به والدین	ارتقای هوش هیجانی	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی، نمایش فیلم و انیمیشن آموزشی، بازی نقش و شبیه‌سازی موقعیت‌ها، انجام تمرین‌های عملی خودشناسی (۱) آشنایی با هوش هیجانی: در این مرحله، والدین با مفاهیم اصلی هوش هیجانی آشنا می‌شوند، مثل تشخیص و نامگذاری احساسات، تشخیص علل و اثرات احساسات، نگهداری از خود در مواجهه با تنش‌ها و استفاده از استراتژی‌های تنظیم احساسات. (۲) ارتباط‌سازی و حساسیت: ارتباط‌سازی و حساسیت در هوش هیجانی در هوش هیجانی، ارتباط‌سازی و حساسیت دو عنصر مهم هستند که درک و مدیریت احساسات و ارتباطات ما با دیگران را تحت تأثیر قرار می‌دهند. در ادامه به توضیح این دو عنصر خواهیم پرداخت: ارتباط‌سازی: ارتباط‌سازی در هوش هیجانی به معنای توانایی برقراری ارتباط مؤثر و بهبود کیفیت روابط با دیگران است. شامل توانایی گفتگو درست، گوش دادن فعال، قرار دادن مرزها، درک و آگاهی از احساسات و نیازهای دیگران و توانایی خواندن و تشخیص عواطف طرف مقابل می‌شود.	پروتکل آموزشی هوش هیجانی به والدین به عنوان یک روش آموزش و پرورش کودکان به هدف ارتقای هوش هیجانی آن‌ها و بهبود ارتباطات خانوادگی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این پروتکل شامل راهکارها و تمرین‌هایی است که به والدین کمک می‌کند تا بتوانند هوش هیجانی کودکان خود را تقویت کنند و شرایطی را برای رشد و توسعه سالم آن‌ها فراهم کنند.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) عوامل آسیب‌زا و ابعاد آن در پیش‌آزمون، پس‌آزمون گروه گواه و آزمایش

مؤلفه	گروه	پیش‌آزمون		پس‌آزمون		چولگی	کشیدگی
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
شکاف نسلی	گروه آزمایش	۴/۳۵	۰/۵۱۹	۲/۴۵	۱/۰۶	۰/۳۷۸	-۰/۱۶۱
	گروه کنترل	۳/۳۲	۰/۶۲۲	۲/۷۵	۰/۹۰۲	۰/۰۴۱	-۱/۳۵۷
کمال‌گرا بودن والدین	گروه آزمایش	۴/۱۷	۰/۵۸۱	۲/۳۷	۱/۲۳	-۰/۳۴۹	-۰/۵۶۲
	گروه کنترل	۳/۳۰	۰/۸۲۸	۳/۰۷	۰/۶۱۵	-۰/۰۵۰	-۰/۱۷۱
عدم استقلال به نوجوانان	گروه آزمایش	۴/۳۴	۰/۵۰۶	۲/۳۰	۱/۰۷	-۰/۵۴۱	-۰/۶۳۱
	گروه کنترل	۳/۲۷	۰/۸۸۶	۲/۸۸	۱/۰۶	۰/۶۲۰	-۰/۷۷۶
مقایسه فرزندان	گروه آزمایش	۴/۱۶	۰/۶۴۷	۲/۳۲	۰/۹۷۸	-۰/۶۰۶	۰/۰۶۱
	گروه کنترل	۳/۱۲	۱/۰۱	۲/۶۲	۱/۱۹	۰/۷۴۰	-۰/۰۱۰
عدم آزادی عمل	گروه آزمایش	۴/۰۵	۰/۷۴۸	۲/۲۴	۰/۴۶۲	-۰/۲۱۴	-۱/۱۶۰
	گروه کنترل	۲/۸۳	۱/۰۷	۲/۳۵	۰/۶۷۲	۰/۵۷۰	۰/۲۸۹
عدم ارتباط صحیح با نوجوانان	گروه آزمایش	۳/۸۴	۰/۷۳۲	۲/۸۳	۰/۴۴۷	-۰/۱۵۰	-۰/۴۲۲
	گروه کنترل	۲/۷۷	۰/۷۵۵	۲/۳۱	۰/۵۲۴	۰/۴۵۲	-۰/۹۳۲
عدم اعتماد به نوجوانان	گروه آزمایش	۴/۱۷	۰/۷۷۴	۲/۳۸	۰/۶۹۰	-۰/۵۰۵	-۰/۷۵۴
	گروه کنترل	۲/۹۰	۱/۰۵	۲/۲۴	۰/۶۳۱	۱/۷۰۹	۰/۵۲۱
سرزنش نوجوانان	گروه آزمایش	۴/۰۸	۰/۷۱۶	۲/۶۸	۱/۰۱	-۰/۷۰۵	۰/۱۸۹
	گروه کنترل	۳/۵۰	۰/۹۴۲	۳/۱۲	۰/۸۷۷	۰/۷۰۶	-۰/۶۰۰
عدم آگاهی والدین	گروه آزمایش	۴/۱۲	۰/۶۳۴	۲/۷۳	۱/۰۱	۰/۲۶۲	-۰/۶۴۴
	گروه کنترل	۳/۵۸	۰/۵۷۱	۳/۰۷	۰/۸۰۹	۰/۳۷۸	-۰/۳۴۸
شرایط ناایمن	گروه آزمایش	۴/۱۹	۰/۵۲۴	۲/۳۷	۰/۶۴۷	-۰/۳۴۷	-۰/۵۳۱
	گروه کنترل	۳/۷۰	۰/۶۴۷	۳/۱۶	۰/۸۲۵	-۰/۰۱۳	-۰/۸۳۵
والدین مستبد	گروه آزمایش	۴/۰۲	۰/۶۶۹	۲/۳۸	۰/۵۸۶	-۰/۲۸۱	-۰/۷۷۶
	گروه کنترل	۳/۲۵	۰/۸۸۰	۲/۸۱	۰/۸۶۵	۱/۱۲۶	۰/۷۵۰
نظام ارزشی متفاوت	گروه آزمایش	۴/۰۲	۱/۰۳	۲/۵۱	۱/۱۳	-۰/۳۹۸	۰/۰۶۱
	گروه کنترل	۳/۳۰	۰/۶۳۳	۳/۰۵	۰/۸۵۳	۰/۱۷۸	-۰/۲۷۴
شرایط مالی والدین	گروه آزمایش	۳/۹۹	۰/۸۶۴	۲/۰۴	۱/۱۴	-۰/۱۶۷	-۱/۰۲۶
	گروه کنترل	۳/۴۵	۰/۸۶۴	۳/۱۸	۰/۶۱۷	۰/۲۴۵	-۰/۵۹۴
درگیری بیش از حد والدین	گروه آزمایش	۳/۲۸	۱/۱۸	۲/۲۲	۱/۲۱	-۰/۰۳۰	-۱/۳۵۸

مؤلفه	گروه	پیش‌آزمون		پس‌آزمون		چولگی	کشیدگی
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
عدم پذیرش متقابل	گروه کنترل	۳/۲۵	۰/۹۶۱	۳/۱۲	۰/۹۲۸	۰/۰۶۹	-۰/۲۱۴
	گروه آزمایش	۴/۱۰	۰/۶۹۹	۲/۳۲	۱/۰۶	-۰/۴۵۱	-۰/۵۸۸
	گروه کنترل	۳/۴۲	۰/۹۲۱	۳/۰۸	۱/۰۱	۰/۶۳۲	-۰/۵۴۶
ویژگی‌های شخصیتی خاص نوجوانان	گروه آزمایش	۳/۵۸	۱/۱۴	۲/۰۴	۰/۴۹۶	-۰/۱۶۵	-۰/۸۲۷
	گروه کنترل	۳/۲۴	۰/۷۲۹	۲/۷۵	۰/۶۸۶	۰/۸۴۱	۱/۱۲۲
	گروه آزمایش	۳/۸۷	۰/۷۹۰	۲/۶۲	۰/۶۳۵	-۰/۱۹۴	-۰/۷۸۰
مراقبت بیش از حد	گروه کنترل	۳/۳۵	۰/۸۲۱	۳/۲۷	۰/۷۸۹	۰/۲۲۴	۰/۸۹۳
	گروه آزمایش	۳/۷۹	۱/۰۵	۲/۴۴	۰/۶۳۹	-۰/۵۹۴	-۰/۶۷۱
	گروه کنترل	۳/۲۳	۱/۱۴	۲/۷۹	۰/۹۸۰	۱/۶۰۱	۱/۳۲۰
بحران هویت	گروه آزمایش	۴/۰۱	۱/۰۳	۲/۵۶	۰/۷۶۷	-۰/۸۴۷	۰/۳۶۸
	گروه کنترل	۳/۳۰	۰/۹۴۱	۳/۱۹	۰/۹۲۵	۰/۷۱۸	-۰/۴۶۱
	گروه آزمایش	۳/۵۴	۰/۸۱۹	۲/۲۱	۰/۸۸۶	-۰/۰۰۸	-۰/۴۰۰
فاصله ادراکی والدین و نوجوانان	گروه کنترل	۳/۳۹	۰/۷۹۳	۳/۳۰	۰/۸۲۷	۰/۳۹۱	-۰/۶۱۷
	گروه آزمایش	۴/۳۵	۰/۶۸۷	۱/۹۷	۱/۲۷	-۰/۲۶۰	-۱/۴۱۶
	گروه کنترل	۳/۶۳	۰/۷۹۷	۳/۳۳	۰/۵۳۱	۰/۷۱۸	-۰/۴۸۳
مشکلات ارتباطی	گروه آزمایش	۴/۱۲	۰/۵۶۳	۲/۳۸	۰/۷۵۹	-۰/۷۴۸	-۰/۲۰۶
	گروه کنترل	۳/۴۸	۱/۰۶	۳/۳۳	۰/۵۹۹	-۰/۰۰۴	۰/۱۸۶
	گروه کنترل	۳/۴۸	۱/۰۶	۳/۳۳	۰/۵۹۹	-۰/۰۰۴	۰/۱۸۶

واریانس‌های خطا برای نمرات در هر دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون برقرار بود.

جدول ۳. نتایج تحلیل کواریانس تفاوت کلی گروه‌ها در پس‌آزمون متغیرهای وابسته

نام آزمون	مقدار	F	df فرضیه	df خطا	سطح معناداری
اثریلایی	۱/۱۵۱	۲/۲۸۲	۴۴	۷۴	۰/۰۰۱
لامبداویکلز	۰/۱۶۵	۲/۲۸۹	۴۴	۷۲	۰/۰۰۱
اثرهتلینگ	۳/۱۳۵	۲/۴۹۴	۴۴	۷۰	۰/۰۰۰
بزرگترین ریشه خطا	۲/۳۰۲	۳/۸۷۲	۲۲	۳۷	۰/۰۰۰

جدول (۳) نشان می‌دهد که تمامی آزمون‌ها حاکی از تفاوت معنادار بین گروهی هستند. یعنی حداقل در یکی از متغیرهای مورد مقایسه، بین دو گروه تفاوت معنادار وجود دارد. با توجه به تحلیل صورت گرفته و نتایج به دست آمده در جدول ۳، مفروضه آزمون معنی‌داری تحلیل واریانس چندمتغیری در متغیرهای پژوهش رعایت شده است. بدین صورت که با توجه به سطح به دست آمده از آزمون لامبداویکلز که ۰/۱۶۵ می‌باشد و با توجه به سطح معنی‌داری که در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار است، لذا زیرمقیاس‌ها براساس عضویت گروهی تفاوت معنی‌داری دارند، براین اساس در ادامه می‌توان از آزمون تحلیل کواریانس بهره برد.

همانطور که جدول ۲ نشان می‌دهد میانگین «عوامل آسیب‌زا روابط والدین و فرزندان» در گروه آزمایش و گواه در پیش‌آزمون تا حدودی یکسان و بالای میانگین ۳ می‌باشد. اما میانگین «عوامل آسیب‌زا روابط والدین و فرزندان» در پس‌آزمون گروه کنترل و گروه آزمایش تفاوت زیادی با هم پیدا کرده‌اند. به گونه‌ای که میانگین «عوامل آسیب‌زا روابط والدین و فرزندان» در گروه آزمایش بعد از پروتکل آموزشی سبک تعامل برای والدین دانش‌آموزان دختر و پسر کاهش یافته است. اما این امر در گروه کنترل کاهش چندانی نداشته است.

پیش‌فرض‌های ضروری برای انجام تحلیل کواریانس اجرا شد؛ پیش از گزارش نتیجه تحلیل، مفروضات آزمون از جمله تبعیت از توزیع نرمال در متغیرهای وابسته، همبستگی میان متغیرهای وابسته در تحلیل‌های چندمتغیری (آزمون بارتلت)، کرویت داده‌ها با استفاده از آزمون ماچلی و همچنین همگنی واریانس کواریانس با استفاده از ام‌باکس بررسی و ارائه شده است. بررسی‌ها برای مفروضه نرمال بودن با توجه به آماره آزمون شاپیر-ویلک در گروه‌ها در هر سه مرحله پژوهش حاکی از برقراری آن در تمامی گروه‌ها بود ($P > 0/05$). همچنین برای بررسی یکسانی واریانس‌های خطا از آزمون لون بهره گرفته شد که نتایج نشان داد مفروضه

جدول ۴. نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری تفاوت متغیرها بین گروه‌ها (تأثیر پروتکل تدوین شده بر بهبود رابطه والد و فرزند)

متغیر وابسته	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	sig	میزان اثر
شکاف نسلی	۵/۱۶۹	۲	۲/۵۸۵	۴/۹۲۵	۰/۰۱۱	۰/۱۱۷
کمال‌گرا بودن والدین	۱۰/۲۹۳	۲	۵/۱۴۷	۵/۶۴۵	۰/۰۰۶	۰/۱۳۶
عدم استقلال به نوجوانان	۱۶/۱۲۵	۲	۸/۰۶۲	۸/۳۰۰	۰/۰۰۱	۰/۱۹۸
مقایسه فرزندان	۱۸/۴۰۶	۲	۹/۲۰۳	۱۰/۱۸۱	۰/۰۰۰	۰/۲۳۷
عدم آزادی عمل	۱/۶۸۸	۲	۰/۸۴۴	۲/۷۰۲	۰/۰۷۶	۰/۰۵۵
عدم ارتباط صحیح با نوجوانان	۲/۶۴۴	۲	۱/۳۲۲	۴/۸۹۶	۰/۰۱۱	۰/۱۱۷
عدم اعتماد به نوجوانان	۱۰/۶۹۸	۲	۵/۳۴۹	۲۰/۳۲۱	۰/۰۰۰	۰/۳۹۶
سرزنش نوجوانان	۱۲/۵۵۷	۲	۶/۲۷۸	۸/۵۳۰	۰/۰۰۱	۰/۲۰۳
عدم آگاهی والدین	۹/۷۵۳	۲	۴/۸۷۷	۶/۸۹۵	۰/۰۰۲	۰/۱۶۷
شرایط ناایمن	۴/۲۳۹	۲	۲/۱۱۹	۳/۲۶۱	۰/۰۴۶	۰/۰۷۱
والدین مستبد	۳/۶۹۱	۲	۱/۸۴۶	۳/۴۲۷	۰/۰۳۹	۰/۰۷۶
نظام ارزشی متفاوت	۱۰/۰۱۳	۲	۵/۰۰۶	۵/۴۴۷	۰/۰۰۷	۰/۱۳۱
شرایط مالی والدین	۱۰/۱۵۲	۲	۵/۰۷۶	۴/۹۴۸	۰/۰۱۰	۰/۱۱۸
درگیری بیش از حد والدین	۱۰/۲۳۸	۲	۵/۱۱۹	۵/۲۰۲	۰/۰۰۸	۰/۱۲۵
عدم پذیرش متقابل	۱۶/۹۸۷	۲	۸/۴۴۸	۸/۸۷۰	۰/۰۰۰	۰/۲۱۱
ویژگی‌های شخصیتی خاص نوجوانان	۱/۷۲۱	۲	۰/۸۶۱	۱/۸۳۰	۰/۱۷۰	۰/۰۲۷
مراقبت بیش از حد	۰/۰۳۹	۲	۰/۰۱۹	۰/۰۳۱	۰/۹۷۰	۰/۰۳۴
بحران هویت	۹/۵۰۹	۲	۴/۷۵۴	۸/۴۶۶	۰/۰۰۱	۰/۲۰۲
فاصله ادراکی والدین و نوجوانان	۸/۰۶۳	۲	۴/۰۳۱	۵/۷۶۳	۰/۰۰۵	۰/۱۳۹
مشکلات ارتباطی	۵/۴۴۹	۲	۲/۷۲۴	۲/۸۲۵	۰/۰۶۸	۰/۰۴۸
مشکلات خانوادگی	۱/۴۸۱	۲	۰/۷۴۱	۱/۲۰۰	۰/۳۰۹	۰/۰۰۷
تغییرات خلقی	۰/۵۰۲	۲	۰/۲۵۱	۰/۳۵۶	۰/۷۰۲	۰/۰۲۲

مشکلات ارتباطی (۰/۰۴۸)؛ مشکلات خانوادگی (۰/۰۰۷)؛ تغییرات خلقی (۰/۰۲۲) تأثیر معنی‌دار نداشته است و نتوانسته است در این عوامل بر بهبود رابطه والد و فرزند تأثیر بگذارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر آموزشی سبک تعامل برای والدین بر کاهش عوامل آسیب‌زا در روابط والد و نوجوان انجام شد. نتایج نشان داد که بین گروه‌ها از نظر متغیرهای عوامل آسیب‌زا روابط والدین و نوجوانان تفاوت معناداری وجود دارد. این به این معناست که پروتکل تدوین شده توانسته است در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل، موجب کاهش عوامل آسیب‌زا (شکاف نسلی؛ کمال‌گرا بودن والدین؛ عدم استقلال به نوجوانان؛ مقایسه فرزندان؛ عدم ارتباط صحیح با نوجوانان؛ عدم اعتماد به نوجوانان؛ سرزنش نوجوانان؛ عدم آگاهی والدین؛ شرایط ناایمن؛ والدین مستبد؛ نظام ارزشی متفاوت (۰/۱۳۱)؛ شرایط مالی والدین (۰/۱۱۸)؛ درگیری بیش از حد والدین (۰/۱۲۵)؛ عدم پذیرش متقابل (۰/۲۱۱)؛ بحران هویت (۰/۲۰۲)؛ فاصله ادراکی والدین و نوجوانان (۰/۱۳۹)؛ گردیده است اما پروتکل تدوین شده بر عدم آزادی عمل (۰/۰۵۵)؛ ویژگی‌های شخصیتی خاص نوجوانان (۰/۰۲۷)؛ مراقبت بیش از حد (۰/۰۳۴)؛

نتایج تحلیل کوواریانس نشان می‌دهد که بین گروه‌ها از نظر متغیرهای عوامل آسیب‌زا روابط والدین و نوجوانان تفاوت معناداری وجود دارد. این به این معناست که پروتکل تدوین شده توانسته است در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل، موجب کاهش عوامل آسیب‌زا (شکاف نسلی (۰/۱۱۷)؛ کمال‌گرا بودن والدین (۰/۱۳۶)؛ عدم استقلال به نوجوانان (۰/۱۹۸)؛ مقایسه فرزندان (۰/۲۳۷)؛ عدم ارتباط صحیح با نوجوانان (۰/۱۱۷)؛ عدم اعتماد به نوجوانان (۰/۳۹۶)؛ سرزنش نوجوانان (۰/۲۰۳)؛ عدم آگاهی والدین (۰/۱۶۷)؛ شرایط ناایمن (۰/۰۷۱)؛ والدین مستبد (۰/۰۷۶)؛ نظام ارزشی متفاوت (۰/۱۳۱)؛ شرایط مالی والدین (۰/۱۱۸)؛ درگیری بیش از حد والدین (۰/۱۲۵)؛ عدم پذیرش متقابل (۰/۲۱۱)؛ بحران هویت (۰/۲۰۲)؛ فاصله ادراکی والدین و نوجوانان (۰/۱۳۹)؛ گردیده است اما پروتکل تدوین شده بر عدم آزادی عمل (۰/۰۵۵)؛ ویژگی‌های شخصیتی خاص نوجوانان (۰/۰۲۷)؛ مراقبت بیش از حد (۰/۰۳۴)؛

مستبد؛ نظام ارزشی متفاوت؛ شرایط مالی والدین؛ درگیری بیش از حد والدین؛ عدم پذیرش متقابل؛ بحران هویت؛ فاصله ادراکی والدین و نوجوانان گردیده است اما پروتکل تدوین شده بر عدم آزادی عمل؛ ویژگی‌های شخصیتی خاص نوجوانان؛ مراقبت بیش از حد؛ مشکلات ارتباطی؛ مشکلات خانوادگی و تغییرات خلقی تأثیر معنی‌دار نداشته است. نتایج این پژوهش با یافته‌های کشاورز و همکاران (۱۳۹۹) همخوانی و مطابقت دارد که در پژوهشی نشان دادند مقوله محوری مدل پارادایمی سبک فرزندپروری ناکارآمد والدین است که تحت تأثیر شرایط علی (ویژگی‌های شخصیتی، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، تعارضات زناشویی، ناآگاهی والدین) قرار دارد و در کنار شرایط مداخله‌گر (عوامل استرس‌زای محیطی، دوستان و فناوری) و شرایط زمینه‌ای (سطح پایین کیفیت زندگی خانواده، عملکرد ناقص خانواده، بلوغ، تجارب ناخوشایند گذشته و ناآگاهی نوجوانان) بر راهبردهای والدین و نوجوانان تأثیر می‌گذارد که حاصل آن به کارگیری راهبردهای ناکارآمد و ایجاد مشکلات رفتاری، شناختی و عاطفی والدین و نوجوانان است. نتایج همچنین با یافته‌های جاویدی و همکاران (۱۳۹۴) همخوانی دارد که در پژوهشی نشان دادند که بین تعارض والد-نوجوان و مشکلات روانشناختی رابطه‌ی معناداری وجود دارد. صدقی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی که تا حدودی هم‌راستا با یافته‌های پیشین بود نشان داد که خودشناسی انسجامی والدین، خودپنداره دختران نوجوان را به صورت مثبت پیش‌بینی نمود. الگوی ارتباط والد-فرزند، خودپنداره دختران نوجوان را به واسطه خودشناسی انسجامی والدین به صورت منفی پیش‌بینی کرد. اسماعیلی و جام‌جو (۱۴۰۰) در تحقیقی نشان دادند که آموزش تنظیم هیجانی منجر به کاهش نمرات تعارض و افزایش نمرات نزدیکی شده است اما اثر معناداری بر مؤلفه وابستگی نداشته است. فتحی‌خراسانی و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی که تا حدودی با یافته‌های پیشین همخوانی دارد نشان داد که ادراک از سبک فرزندپروری والدین و همچنین هوش هیجانی مادران پیش‌بینی‌کننده‌ی سلامت روان فرزندان است. مؤمن (۱۴۰۰) در پژوهشی نشان داد که بین سبک‌های ارتباطی جهت‌گیری گفت و شنود با نشانه‌های جسمانی، اضطراب، اختلال در کارکرد اجتماعی، افسردگی و سلامت روانی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد. زینعلی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی که با یافته‌های پیشین

همخوانی دارد نشان دادند که ارتباط مبنی بر حل مسئله در رابطه با ارتباط والد فرزندی و خودکنترلی نقش واسطه‌ای را ایفا می‌کند. در این پژوهش، از پروتکل تدوین شده که بر اساس مصاحبه با صاحب‌نظران به دست آمده است، استفاده می‌کنیم. این پروتکل در ۴ جلسه، هر روز به مدت تقریبی ۷۰ تا ۹۰ دقیقه به والدین دانش‌آموزان آموزش داده شد. در هر جلسه، ابتدا تکالیف جلسه گذشته مرور و بعد مطالب جدید مطرح می‌شد. در پایان جلسه مطالب، جمع‌بندی و تکلیف جلسه‌ی بعد ارائه می‌شد. پروتکلی که برای بهبود روابط والدین و فرزندان طراحی گردیده است شامل ۴ پروتکل مهارت‌های والدگری، مهارت‌های زندگی، آموزش مهارت‌های خودشناسی و مراحل رشد نوجوانان به والدین و آموزش هوش هیجانی به والدین می‌باشد.

تأثیر آموزش هوش هیجانی بر کاهش آسیب‌های روابط والدین و فرزندان بسیار مهم و مورد توجه قرار گرفته است. آموزش هوش هیجانی به والدین و فرزندان کمک می‌کند تا مهارت‌های مورد نیاز برای مدیریت احساسات، برقراری ارتباطات سالم و بهبود روابط خانوادگی را فرا بگیرند. آموزش هوش هیجانی به والدین می‌تواند نقش مهمی در بهبود رابطه والدین و فرزندان داشته باشد. با یادگیری مهارت‌های هوش هیجانی، والدین قادر خواهند بود بهبودی قابل توجه در ارتباطات خود با فرزندان خود ببینند. آن‌ها می‌توانند بهتر درک کنند که چگونه با احساسات خود کنار بیایند و در نتیجه بهتر درک کنند که چگونه به فرزندان خود در کناره گذاشتن هوش هیجانی مساعدت کنند.

آموزش مهارت‌های والدگری می‌تواند نقش مهمی در کاهش آسیب‌های والد و فرزندان داشته باشد. با یادگیری این مهارت‌ها، والدین می‌توانند بهترین روش‌ها و راهکارها را برای برقراری ارتباط سالم و بهبود روابط با فرزندان خود بیابند. این آموزش می‌تواند به طور مستقیم به والدین کمک کند تا بهتر درک کنند که چگونه با رفتارها و نیازهای فرزندان خود کنار بیایند و به آن‌ها حمایت کنند. با آموزش مهارت‌های والدگری، والدین قادر خواهند بود بهترین راه‌حل‌ها را برای مدیریت احساسات خود و فرزندان خود پیدا کنند. این آموزش می‌تواند به والدین کمک کند تا بهبود قابل توجه‌ای در مهارت‌های ارتباطی و حل مشکلات خود ببینند، که در نتیجه باعث کاهش آسیب‌های والد و فرزندان می‌شود.

آموزش مهارت‌های زندگی می‌تواند نقش مهمی در کاهش آسیب‌های روابط والدین و فرزندان ایفا کند. این نوع آموزش به والدین و فرزندان کمک می‌کند تا مهارت‌ها و ابزارهای مورد نیاز برای برقراری ارتباط سالم و بهبود روابط خانوادگی را فرا بگیرند. آموزش مهارت‌های زندگی می‌تواند در این زمینه‌ها تأثیرات مثبت زیادی داشته باشد. این آموزش به والدین و فرزندان کمک می‌کند تا بهترین راهکارها را برای مدیریت و کنترل احساسات خود و دیگران یاد بگیرند. این مهارت به والدین کمک می‌کند تا با احترام و صبر و حوصله با فرزندان خود برخورد کنند و توانایی مدیریت خشم و استرس را به آن‌ها انتقال دهند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته روانشناسی عمومی در دانشکده روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت‌کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می‌باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول و به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از اساتید راهنما و مشاوران که در این پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

References

- آمره‌ای، فاطمه (۱۴۰۲). تأثیر تعامل مؤثر والدین با دانش آموزان بر پیشرفت تحصیلی آن‌ها؛ مطالعه موردی دانش آموزان ابتدایی قم.
<https://civilica.com/doc/1820494>
- قربانخانی، مهدی؛ صالحی، کیوان و مقدم‌زاده، علی. (۱۴۰۰). تبعات شکل‌گیری فرهنگ ارزشیابی کاذب در مدارس ابتدایی: مطالعه‌ای پدیدارشناسانه. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی* ۱۰(۲)، ۲۶۱-۲۹۷.
<https://dori.net/dor/20.1001.1.2423494.1400.10.2.11.8>
- قربانخانی، مهدی؛ صالحی، کیوان؛ خدایی، ابراهیم؛ مقدم‌زاده، علی و دهقانی، مرضیه. (۱۴۰۱). نظام نشانگرها برای سنجش آمادگی معلمی در دوره ابتدایی: یک مطالعه مرور نظام‌مند. *فصلنامه علمی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۱۰(۱)، ۱۰۹-۱۲۵.
<https://doi:10.30473/etl.2022.61342.3646>
- اسماعیل پناه املشی، زهرا؛ حسین خانزاده، عباسعلی؛ اکبری، بهمن و مقتدر، لایلا. (۱۴۰۰). ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه خودکارآمدپنداری والدگری. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۰(۱۰۲)، ۹۵۱-۹۳۹.
<http://psychologicalscience.ir/article-1-1120-fa.html>
- مهبودی، مریم؛ امیری، شعله و مولوی، حسین. (۱۴۰۰). نقش میانجی تاب‌آوری در رابطه‌ی بین ابراز هیجان مثبت و منفی در خانواده با رواندستی روانشناختی نوجوانان. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۰(۱۰۲)، ۸۷۸-۸۶۹.
<http://dori.net/dor/20.1001.1.17357462.1400.20.102.1.8>
- بهرامی، عاطفه؛ فاتحی‌زاده، مریم؛ عابدی، احمد و دیاریان، محمدمسعود. (۱۴۰۰). تدوین الگوی تعامل مؤثر والد-کودک ویژه کودکان پیش از دبستان (۴ تا ۶ سال): یک مطالعه کیفی. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۰(۱۰۳)، ۱۲۳۳-۱۲۱۳.
<http://dx.doi.org/10.52547/JPS.20.103.1213>
- صدقی، پروین؛ شمالی اسکویی، آرزو و مجتبابی، مینا. (۱۴۰۱). پیش‌بینی خودپنداره دختران نوجوان بر اساس الگوی ارتباط والد-فرزند و خودشناسی انسجامی والدین آن‌ها. *فصلنامه مدیریت ارتقای سلامت*، ۱۱(۵)، ۵۱-۶۵.
<http://dx.doi.org/https://doi.org/10.22034/JHPM.11.5.51>
- عزیزی، مرضیه و صداقت، مستوره. (۱۳۹۹). مقایسه مسئولیت‌پذیری اجتماعی، رابطه والد فرزند و بهزیستی روانی در دانش آموزان تک والدینی و عادی. *پژوهش‌های جامعه‌شناسی*، ۱۴(۴)، ۱۳۹-۱۵۸.
https://soc.garmsar.iau.ir/article_680119.html?lang=fa
- Afghary, F., Bahrami, F., & Fatehizadeh, M. S. (2014). Interactional pathology between parents and their married children. *Counseling Culture and Psycotherapy*, 5(18), 25-50.
https://qccpc.atu.ac.ir/article_547.html?lang=en
- Amerei, F. (2023). The effect of parents' effective interaction with students on their academic progress; a case study of elementary school students in Qom. <https://civilica.com/doc/1820494/>
- Azizi, M., & Sedaghat, M. (2019). Comparison of social responsibility, parent-child relationship and psychological well-being in single-parent and normal students. *Sociological Researches*, 14(4), 139-158.
https://soc.garmsar.iau.ir/article_680119.html?lang=fa
- Bahrami, A., Fatehizade, M., Abedi, A., & Dayarian, M. (2021). Developing a model of effective parent-child interaction for preschool children (4 to 6 age): A qualitative study. *Journal of Psychological Science*, 20(103), 1213-1233. (Persian)
doi:10.52547/JPS.20.103.1213
- Branje, S. (2018). Development of parent-adolescent relationships: Conflict interactions as a mechanism of change. *Child Development Perspectives*, 12(3), 171-176. <https://doi.org/10.1111/cdep.12278>
- Branje, S., Laursen, B., & Collins, W. A. (2012). Parent-child communication during adolescence. In A. Vangelisti (Ed.), *Routledge handbook of family communication* (2nd ed., pp. 271-286). New York, NY: Routledge.
- Deković, M., Noom, M. J., & Meeus, W. (1997). Expectations regarding development during adolescence: Parental and adolescent perceptions. *Journal of Youth and Adolescence*, 26(3), 253-272.
<https://doi.org/10.1007/s10964-005-0001-7>
- Dickerson, A. D., & Crase, S. J. (2005). Parent-Adolescent Relationships: The Influence of Multi-Family Therapy Group on Communication and Closeness. *American Journal of Family Therapy*, 33(1), 45-59.
<https://doi.org/10.1080/01926180590889194>
- Esmaeelpanah Amlashi, Z., Hosseinkhanzadeh, A. A., Akbari, B., & Moghtader, L. (2021). Psychometric properties of the parenting self-efficacy questionnaire (TOPSE). *Journal of Psychological Science*, 20(102), 939-951. (Persian)
<http://psychologicalscience.ir/article-1-1120-fa.html>

- Ghorbankhani, M., Salehi, K., & Moghaddamzadeh, A. (2021). The Consequences of the Formation of Pseudo Evaluation Culture in Elementary Schools: A Phenomenological Approach. *Educational and Scholastic Studies*, 10(2), 261-297. (Persian). <https://dorl.net/dor/20.1001.1.2423494.1400.10.2.1.1.8>
- Ghorbankhani, M., Salehi, K., Khodaie, E., Moghadazadeh, A., & Dehghani, M. (2022). A System of Indicators for Assessing the Teacher Readiness in Primary Education: a Systematic Review. *Research in School and Virtual Learning*, 10(1), 109-125. (Persian). <https://doi:10.30473/etl.2022.61342.3646>
- Laursen, B., & Bukowski, W. M. (1997). A developmental guide to the organisation of close relationships. *International Journal of Behavioral Development*, 21(4), 747-770. <https://doi.org/10.1080/016502597384659>
- Laursen, B., & Collins, W. A. (2009). Parent-child relationships during adolescence. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology: Contextual influences on adolescent development* (3rd ed., pp. 3-42). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9780470479193.adlpsy002.002>
- Mehboodi, M., Amiri, S., & Molavi, H. (2021). The mediating role of resilience in the relationship between positive and negative emotional expression in the family and adolescent psychological well-being. *Journal of Psychological Science*, 20(102), 869-878. (Persian) <http://psychologicalscience.ir/article-1-949-fa.html>
- Sedghi, P., Shomali Oskuei, A., & Mojtavaee, M. (2022). Predicting Adolescent Girls' Self-Concept Based on Parent-Child Communication Pattern and Their Parents' Integrative Self-Knowledge. *JHPM*, 11(5), 51-65. <http://jhpm.ir/article-1-1469-fa.html>
- Soltan mohammadi, A., & Pour seyed aghaei, Z. S. (2023). Phenomenological pathology of adolescent girls' gender identity in cyberspace. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 14(54), 61-84. <https://doi:10.22054/qccpc.2023.71537.3058>
- Song, L., Fang, P., Jiang, Z., Li, S., Song, X., & Wan, Y. (2022). Mediating effects of parent-child relationship on the association between childhood maltreatment and depressive symptoms among adolescents. *Child abuse & neglect*, 131, 105408. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105408>
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 1-19. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.00001>
- Tilton-Weaver L. (2014). Adolescents' information management: comparing ideas about why adolescents disclose to or keep secrets from their parents. *Journal of youth and adolescence*, 43(5), 803-813. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-0008-4>
- Vieno, A., Nation, M., Pastore, M., & Santinello, M. (2009). Parenting and antisocial behavior: a model of the relationship between adolescent self-disclosure, parental closeness, parental control, and adolescent antisocial behavior. *Developmental psychology*, 45(6), 1509-1519. <https://doi.org/10.1037/a0016929>
- Wise, M. H., Weierbach, F., Cao, Y., & Phillips, K. (2017). Tobacco Use and Attachment Style in Appalachia. *Issues in mental health nursing*, 38(7), 562-569. <https://doi.org/10.1080/01612840.2017.1312651>
- Yue, Y., Aibao, Z., & TingHao, T. (2022). The interconnections among the intensity of social network use, anxiety, smartphone addiction and the parent-child relationship of adolescents: A moderated mediation effect. *Acta psychologica*, 231, 103796. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103796>